

átka és áldása szólal meg ebben a tizenkét versben. „Nem tüzelnek, ha mellen / s föbe nem is lőnek, ezen a földön / mégis úgy élsz, mintha minden napodra / jutna egy felnégyelés...” (Fogyasztható) „Ne volna ennyi drága / tény és tárgy, s mi foghatatlan: körömből / olyan egyszerű lenne, Uram, kiválnom...” (Ne volna)

Tudatosan átgondolt és megszerkesztett könyv ez, egészében a felelősség súlyát hordozó költői magatartásról tanúskodik. Ízig-vérig intellektuális líra, amely mintha folyamatosan tesztelné az olvasót, képes-e követni, érteni a szerző bonyolult megfogalmazásait. Igényességével, ahogy az idézetekkel is, a költő megválogatja a saját olvasóközönségét.

Dobozi Eszter a költő-próféta egyáltalán nem divatos szerepét vállalja magára. Nemcsak a saját lelkiismerete vezérli, mások lelkiismeretévé is válik. Többször előkerül verseiben a múlt és a jelen szembenállása, ahol a múlt képviseli a szellem értékeit, a jelen pedig a múlt bűneinek, szennyének egyenes folytatása. Ezek a gesztusok a szigorú próféta gesztusai. Ősrégi és hálátlan szerep a közösség (legyen az egy nemzet vagy az emberiség) bűneinek számonkérése. Az elhivatás azonban nem enged, ahogy Jeremiásnak sem volt szabadulása. Ahogy a próféta, a költő is kevesekhez szólhat, de a sokaságért.

Kiss Judit Ágnes

Ladikkal kelni át

Ladik Katalin:
Füketrec
Orpheusz Kiadó, Bp.,
2004.

Jó lenne, ha úgy írhatnék Ladik Katalin *Füketrec* című kötetéről, mint egy valódi kritikus, egy ízig-vérig értő műbuncoló. Vagy csupán egy célirányosan, a lényegyet gesztenyeként kikaparó és szakmai ismeretekkel felvértezett *recenzor*, aki szikár tények vértetében *recenzorál*. Talán valóban jó lenne szakértő precizitással összehasonlításokat tenni, mondjuk azzal kapcsolatban, hogy ennek a válogatott és új „állatverseket” tartalmazó kötetnek milyen változáson mentek át egyes darabjai, amíg mai formájukig jutottak. Könnyed mozdulattal kiemelni a tájékozottság cilinderéből valami olyasmit, hogy no lám, az Új Symposion 1970-es, 60. számában megjelent „a barna tehén fia” most „A barna tehén” címet viseli, míg a Füketrecben szereplő „A barna tehén fia” nyomelemeiben sem emlékeztet a korábbira. Szinte hallani az elismerő morajt, hú a mindenit, ez ám az alaposág! Aztán újabb varázspálca körzésekkel a cylinder fölélt előkotorni ugyanennek a lapnak egy még korábbi, az 50. számát, megemlítve, hogy a „Nyári éj” 1969 óta változatlanul ugyanaz. Az örök nyári éj. Avagy varázsosabb lett-e a „Varázsének” mai formájában 69-es változatához képest? Egybevetni tartalomjegyzékeket, megállapítván, hogy például a sáskás költemények (mesék) korábbi sorrendje megváltozott, ebből következtetéseket levonni, összegezni, osztani, szorozni, eredményt hirdetni. Finoman szöszmötölő filosz lenni, talán jó lenne, de én nem vagyok kritikus, csak elfogult, mert imádságos könyvem, és menedéke volt hajdanán az Új Symposion, így aztán egyes számait felidézni semmi nehézséget nem okoz. Ladik Katalint pedig mindig szerettem. Nemcsak a költészetéért, hanem mindazon megnyilvánulásaiért, amelyekkel költészetté alakította át napjainak egyéb esetben szándéktalanul elenyésző pillanatait. Napjainak – immár hosszú – során teremtve meg *Salvador Dali cirnos lányából* a Ladik Katalin nevezetű különös és irigylésre méltóan szuverén műalkotást. Elfogultságom nem ugyanaz, mint harminc-valahány esztendővel ezelőtt, amikor tévedhetetlen biztonsággal söpörtem el utamból az első kötetet elemző kritikát, amely nem átalott a vajdasági költészet *vadvirágán* holmi vadhajtásokat is felfedezni. Mostani elfogultságom alapja – ma már a nap huszonnégy órájából csak néhányban vagyok mindenható – persze egészen más. Kedvelem azt a magatartást, amelyik nem ad esélyt a hütlenségre, következetes, kitartó egy valamikori hithez és elképzeléshez. Mindezt anélkül,

* Szeretne kurtárs magyar irodalmi műveket olvasni, de nem igazodik ki a hazai folyóiratok között?
* Nem találja meg az Önnek való könyveket a könyvesboltban?
* Hányolja a közérthető, ismeretterjesztő könyvkritikákat a napi- és hetilapokból?

AKKOR FIZESSEN ELŐ A MAGYAR IRODALOM EGYETLEN SZEMLÉZŐ FOLYÓIRATÁRA!

SZÉPIRODALMI FIGYELŐ

Irodalmi, kritikai, szemlélő folyóirat
A Balassi Bálint Intézet és a Fényes Elek-Szerényi-décsői-férfiakozás

Az irodalom olvasása nem az irodalmi művek kiváltsága – állítja a Szépirodalmi Figyelő szerkesztője. Itt az olvasóknak, a legújabb **Ladikkal**! Tájékozódjon könnyen a hazai és külföldi szépirodalom területein!

Szemle rovat: válogatás az elmúlt két hónap teljes hazai és határon túli magyar folyóiratcíműjének szépirodalmi anyagából

Figyelő rovat: ismertető a szépirodalom új és régi területeiről, igényes irodalmi, történelmi, társadalmi, művészeti, kulturális, tudományos, művészeti eseményekről

Interjú: beszélgetések a kultúra aktuális eseményeiről

Arts et crafts: A Balassi Bálint Intézet szakmai publikációi, tanfolyamainak hirdetésmérfyvi

SZÉPIRODALMI FIGYELŐ

Évente hatszor, bő válogatással a megjelölt két hónap szépirodalmi munkáiból.

Megjelenik kéthavonta
Belfi ára: 400 Ft • Előfizetési díj: 2000 Ft/év

A megrendeléseket eljuttathatjuk:
Postán: Szépirodalmi Figyelő, 1462 Budapest, Pf.: 629
Fónon: (1) 321-4757 • E-mail: szif@racio.hu

hogy anakronisztikussá, monomániássá, saját mókuskerékében pörgő tévedéssé válna. Az időből nem futunk ki, legfeljebb az idő fut ki belőlünk, elég, ha ennyit mondunk alkalmanként a csüggedésnek. Ez esetben pedig olyan elfogultak lehetünk, amilyenek csak akarunk, minden valószínűség szerint képessé váltunk arra, hogy megfelelő módon használjuk az idő rostáját. Nem az értéket hullajtjuk ki belőle, hanem a törmeléket. Szóval jó lenne egy szabályos kritikát írni (jó lenne Mallarmét fordítani) (jó lenne az egésznek hátat fordítani), de meg sem kíséreltem. Inkább kinyitom ezt a könyvet, a Fűketrecet, amelyet *parázna seprűvel* komponált grafikák (Györgydeák György) illusztrálnak, és leülök vele ide, a főnyre. Nyilván a költészet végtelen-véges tengere hullámszik előttem, de az is lehet, hogy csak a fiatalon, tragikus hirtelenséggel eltávozott évek torlódnak hullámként egymásra. Az átkelés kérdés lehet a válaszra. Véges? Végtelen? „*Kivágom a csukott szemmel látottakat: sziget.*” Ladikkal kelni át, igen, ezt a megoldást választom, a mentőövet pedig egyszerűen felhajtóm a felhők közé. Az ezüstbicikli mellett, a szirének és szirénák hangja elenyész a „Molunati elégia” hangjaiban, és idelátszanak a kis piros buldózerek, amint egyengetik a talajt a „Négy-szögletes” előtt. „*Gólyák állnak a dombon/rajtuk égő szoknya.*” Menjünk hát, felettünk „*az égbolt fekete rozsó*”, nézzük a vidéket „*hamun innen, parázson túl*”, nézzük a hullámokat, éveket, meséket. „*~ Ez nem minden, de elég. Elég minden / Belőled ég maradok, belőlem ég ami marad.*” Igen, ennyi, miközben „*A hamuba írt egy leányt nagy varrótűvel.*” „*~ Kár, hogy megfogtál. Kék lánggal, szépen égethettük volna egymást.*” Inkább menedéket illett volna mondanom, de nem. „*Nagy füst volt a konyhában, gyorsan kivette füléből a ruhát s mint a pillangó, már le is volt vetkőzve. Kiállott a kapuba, csipőjére tette a kezét.*” Valóban, mi történt velünk? „*A királykisasszony szájában van egy tükör. Aki azt el tudja lopni, lopja csak el.*” Ladikkal kelni át a tengeren, autópályán kelni át múltból a múltba. Így lenne? „*Addig ette a lány a rózsaszínű pudingot reggelente, míg gömbölyű sáska lett belőle. Akkor kifésülte a haját, pengetni kezdte és trágár dalokat énekelt hozzá.*” Majd nézd meg, amikor megnéz a borítóról. „*Láttam a hegyeket, melyek nem hegyek már, / de hegygé lesznek újra.*” „*Jön a visító hajnal: vér áll a házhoz!*” Lapozok, lapozok, evezőtollnak vélhetném, de csak lassított felvétel egy lassított felvételtől; „*Egy alig kivehető mozdulata/új világok létrejöttét idézi elő.*” „*s mesél nekem a felröppenő kilincsről.*” „*Ki ez a nő, aki meszel bennem?*” Hogyan is áll a hátlapon? „*A fűketrec: önbelélegzés a mülándság tükrében.*” Semmi cilinder, bűvészet, a mentőöv pedig odafent rekedt. Csak ráolvasás és varázslat. Ladik.

Faludi Ádám

Szomorú trópusok

Barna T. Attila:

Valami jön

Ráció Kiadó, Bp., 2005.

„A retorika radikálisan felfüggeszti a logikát, és a referenciális eltévelyedés szédítő lehetőségeit nyitja meg. S habár ez talán már távolabb vezet a közhasználattól, én habozás nélkül magával az irodalommal azonosítanám a nyelv retorikai, figuratív potenciálját.” Napjaink irodalomelméleti főguruinak egyike, Paul de Man írja ezt *Az olvasás allegóriái* című művében. E felfogás szerint az irodalom azért magasabb rendű minden más nyelvhasználatnál, mert figurativitása okán (nota bene: Paul de Man a figurativitás, a metaforikusság és a retorizáltság terminusait szabadon keveri) képes arra, hogy a létezés, pontosabban a létről való beszéd olyan tereit nyissa meg, amelyek a logika, a referencialitás előtt rejtve maradnak. (Hogy ezt a gazdagságot többnek érezhessük, mint zsongó lelki szöcskerétet, ahhoz, gondolom, az kell, hogy titkon bízzunk benne: a referenciális eltévelyedés a lét szerkezetével vág egybe. De lehet, hogy megint csak az ósdi metafizika beszél belőlem.)

Barna T. Attila nemrég megjelent harmadik verseskötetéről szólva különös jelentősége van annak, hogy a nyelv metaforikusságát szóba hozzuk. Az a szellemter, amit a költő első kötetével, a *Senkinémaságával* megidézett, éppen metaforikus bujasága, tájverseinek üde, mégis drámai emelkedettsége, képi egymásbalapoltsága révén hitette el az olvasóval, hogy nagy kezdet tanúja. Jómagam, akkor, szem előtt tartva a régi közhelyet, miszerint első kötetből nem ítéltünk, ezt éreztem. A metaforikus világ, amibe beléptem Barna T. Attila első kötetét olvasgatva, olyan útra csalogatott, amelynek ígérete ez volt: a metaforáktól a referencián át vissza a metaforákig, magasabb szinten. Ez az ív lett volna az a költői út, amely visszaigazolta volna hitemet: a költői fejlődés útja.

Izgatottan vártam hát a szerző második kötetét. Ez (*Félárbocon*) teljes csalódást hozott. Ahelyett, hogy a tájverses metaforák világát a szigorúbb gondolkodás fürdőjében kimosdatta volna magáért-valóságából, és visszavezette volna szülőföldjére, az egyre elmélyültebb képek honába, minden maradt a régiben. Maradt a régi technika: a költő a konkrét képeket áttolja figuratív önmagukba, és otthagyja őket. Megint kiderül, hogy a tó sebzett madár, az akácfa vihogó öreg, amit részeg szél ölelget, és általában minden borzong: a folyó, a dombok, a füvek. Súlyosbítják a helyzetet a kötet második felében sorakozó politikai versek, amelyeket általában ugyanaz a Trakl-féle fény permetez, mint a tájköltészeti opuszokat, ám árnyalatlanúságukkal, bántó konkrétságukkal tovább torlaszolják az utat a mélység – hogy azt ne mondjam: a költői fejlődés – előtt. Tévedés ne essék: Barna T. Attila nagyon tehetséges költő, zseniális sorai, versei van-